

RIDEG LÁSZLÓ

Mit és hogyan tanít(hat)unk a rendszerváltás koráról? Lehetőségek és korlátok

A magyarság történelme során több fordulópontot is jelentő esemény játszódott le. Ilyen volt a steppei vándorlást lezáró letelepedés a Kárpát-medencében (honfoglalás), a keresztény magyar állam megteremtése (államalapítás), a középkori magyar állam részekre esése a XVI. század első felében, a magyar állam egységének helyreállítása a Habsburg Birodalom keretei között a XVIII. század elején, a polgári magyar állam kialakításának 1848-as kísérlete, a polgárosodás, és gazdasági modernizáció/kapitalizációs politikai feltételeit megteremtő kiegyezés.

A XX. században ezen fordulatok sűrűbben fordultak elő: a történelmi magyar állam széthullása az első világháborús vereséggel, Trianonnal; a 2. világháborús vereség és következményeképpen a magyar állam bipoláris világrendbe való betagozódása az egyik szuperhatalom érdekszférájában alárendelt szereplőként; a szabadság megszerzésének kísérlete 1956-ban. Ezidáig az utolsó ilyen fordulópont, közelmúltunk kiemelkedő eseménye, a bipoláris világrend megszűnésével együtt lezajló rendszerváltás.

A magyar történelem oktatásában ezek a fordulópontok kiemelt szerepet kaptak és kapnak napjainkban is. Ez elvileg a rendszerváltás korára is igaz.

Azért is érdemes ezen korszak tanításának lehetőségeivel, módszereivel foglalkozni, mert – tapasztalataim és véleményem szerint – a középiskolás korosztály körében a XX. század történelme (és jelen korunk kérdései) iránt lényegesen nagyobb az érdeklődés a régebbi korokhoz képest. Ugyanakkor a korszak sajátossága, hogy míg a felnőtt népesség, így a tanárok többsége számára ez az időszak átélt történelem, addig tanítványaink úgy tekintenek rá, mint bármely múltbéli korra.

Véleményem szerint a korszak középiskolai feldolgozásával kapcsolatban a következő kérdésekkel érdemes foglalkozni:

- milyen célokat érdemes előzetesen megfogalmaznunk a korszak feldolgozásával kapcsolatban;
- hogyan, mire használhatóak a tankönyvek, mennyiben segítik az órai feldolgozást;
- milyen forrásokat érdemes használni;

- lehet-e, érdemes-e, illetve hogyan tudjuk használni a korszakkal kapcsolatos családi vagy egyéb szubjektív visszaemlékezéseket;
- hogyan változott a korszak tanítása, taníthatósága az évek során;
- milyen nehézségekbe ütközhetünk a korszak tanítása során – például időhiány, átpolitizáltság;
- hangsúlyok, értelmezési lehetőségek, tanulságok.